

Lausunto

15.04.2026

Asia: VN/27681/2025

Lausuntopyyntö sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain kehittämistarpeiden arviomuistiosta

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne arviomuistion luvusta 5 (Valvontalain 1 luku Yleiset säännökset)

-Sosiaalihuoltolain 28 §, lastensuojelulain 36 § ja vammaispalvelulain 34 §:n nojalla myönnettävät palvelut-

Arviomuistion mukaan (s. 13) valvontalain soveltuminen tiettyihin sosiaalipalveluihin on aiheuttanut epäselvyyttä. Kyse on sosiaalihuoltolain 28 §:n vertaistukiryhmistä, lomaviettopalveluista ja tukihenkilö- ja tukiperhepalveluista. Niin ikään lastensuojelulain 36 §:n mukaan lastensuojelun avohuollon tukitoimina voidaan järjestää lasta ja perhettä tukevia palveluita, kuten perhekuntoutusta ja perhetyötä. LSKL toteaa asian osalta, että useilla yrityksillä sekä kolmannen sektorin sosiaali- ja terveysalaan ja lapsi- tai perhepalveluihin keskittyvillä järjestöillä on keskeinen rooli näiden mainittujen palveluiden tuottamisessa. Hyvinvointialueet voivat järjestää palvelut itse taikka hankkia ne ostopalveluina. Monet kolmannen sektorin lapsi- ja perhejärjestötoimijat tuottavat ja tarjoavat mainittuja palveluita osana hyvinvointialueiden järjestämää sosiaalihuoltoa ja lastensuojelua.

LSKL pitää tärkeänä, että sääntelyä ja valvonnan tason riittävyttä näiden palvelujen osalta tarkastetaan valvontalakia uudistettaessa. LSKL kiinnittää huomiota etenkin siihen, että monet palveluista toteutetaan lapsen kotona tai muuten yksityiselämän piirissä. Sosiaalipalveluihin lukeutuu myös yön yli toteutettavia palveluita, kuten tukiperhe- ja lomaviettopalvelut. LSKL yhtyy Pelastakaa lapset ry:n antamaan lausuntoon siitä, että liiallinen hallinnollinen sääntely ei ole tällaisissa palveluissa tarkoituksenmukaista, mutta lasten turvallisuuden, palvelujen laadun sekä toimijoiden riittävän tuen ja ohjauksen varmistaminen on kuitenkin välttämätöntä. On huolestuttavaa, jos erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat lapset voivat mainittujen sosiaalipalveluiden asiakkaina jäädä vaille valvontalainsäädännön tarjoamaa suojaa, vaikka sitä voitaisiin tarvita.

-Omaishoito ja toimeksiantosopimussuhteinen perhehoito-

LSKL yhtyy Perhehoitoliiton esittämiin näkemyksiin siitä, että toimeksiantoisien perhehoidon valvontaa ja valvontakeinojen riittävyttä tarkastellaan valvontalain uudistuksen yhteydessä. Nyt toimeksiantosuhteinen perhehoito on rajattu valvontalain ulkopuolelle kokonaisuudessaan, vaikka lastensuojelussa toimeksiantosuhteista perhehoitoa toteutetaan myös yksityisten palveluntuottajien tuottamana osana hyvinvointialueiden järjestämää perhehoitoa. LSKL alustavasti yhtyy Perhehoitoliiton näkemykseen myös siitä, että valvonta tulisi kohdentaa perhehoitoa järjestäviin ja toteuttaviin viranomaisiin, muttei yksittäisiin perhehoitajiin. LSKL kuitenkin pohtii, voisiko valvonnan kohdentaminen myös yksittäisiin perhehoitajiin olla joissain tilanteissa tarpeellista sekä esittää asian tarkempaa selvittämistä valvontalain uudistusta tehtäessä.

LSKL pitää tärkeänä sitä, että valvontalakia sovellettaisiin toimeksiantosopimussuhteiseen perhehoitoon tilanteessa, jossa perhehoitopalvelun järjestäjä (hyvinvointialue) ostaa toimeksiantosopimussuhteisen perhehoidon palvelun (perhehoitajan rekrytointi, valmennus ja tuki) yksityiseltä palveluntuottajalta riippumatta siitä, onko kyseessä voittoa tavoitteleva vai voittoa tavoittelematon toimija.

LSKL yhtyy Perhehoitoliiton näkemykseen myös siitä, että perhehoitopalvelun tuottamiselle tulisi laatia kansalliset kriteerit. Toimeksiantosuhteisen perhehoidon valvonta on nykyisin liian ohutta ja se sisältää riskin turvallisen perhehoidon toteutumiselle. Sanotun lisäksi LSKL katsoo perhehoidon sisältävän joitain asiakasturvallisuuden toteutumiseen liittyviä erityisiä seikkoja, kuten lapsen lääkehoidon toteuttamista. Toimeksiantosuhteisen perhehoidon valvonnan lisääminen valvontalakiin ehdotetuilta osin turvaisi ja yhdenmukaistaisi perhehoidon järjestämistä.

LSKL pitää tärkeänä, että perhehoidon valvonnan keinovalikoiman riittävyttä tarkastellaan myös siksi, että eduskunnan oikeusasiamies on aiemmin kiinnittänyt perhehoidon valvonnan riittämättömään tasoon huomiota valvontakäytännössään. Lisäksi LSKL on aiemmassa lausunnossaan (lue lisää: <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2025/06/20250616-LSKL-lausunto-HE-laiksi-lastensuojelulain-muuttamisesta-seka-siihen-liittyviksi-laeiksi.pdf>) huomionut sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteilla olevien lastensuojelulakia koskevien muutosten, jotka koskevat kasvatuksellista rajaamista perhehoidossa ja muussa sijaishuollossa, sisältävän joitain riskejä. Oikeus puuttua perhehoidossa kasvatuksellisen rajaamisen varjolla lapsen fyysiseen koskemattomuuteen voisi mahdollisesti johtaa lapsen oikeuksia rikkoviin tulkintoihin tai käytänteisiin. LSKL pitää siksi tärkeänä, että lainmuutoksen rinnalla nykyisen valvonnan tasoa tarkastetaan.

LSKL kiinnittää huomiota lisäksi siihen, että omaishoito on nykyisin rajattu valvontalain ulkopuolelle. LSKL kannattaa THL:n lausunnossa esitetyllä tavalla, että lainvalmistelun jatkotyössä arvioidaan omaishoidon valvonnan, valvontavastuiden ja valvontakeinojen riittävyttä. LSKL katsoo, että

arviointia on syytä tehdä erityisesti vammaisten tai erityistä tukea tarvitsevien lasten asiakas- ja potilasturvallisuuden näkökulmasta.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 6 (Valvontalain 2 luku Palveluntuottajaa ja toimintaa koskevat edellytykset)

-Valvontalain väliaikainen muutos-

LSKL kiinnittää huomiota siihen, että Valvira on esittänyt väliaikaisen sääntelyn muuttamista pysyväksi menettelyksi (s. 45). Poikkeuksen rajaaminen yhden hengen toimintaan on ollut Valviran mukaan perusteltu. Jos väliaikaiseksi tarkoitettua lainmuutoksesta tehtäisiin valvontalain uudistuksen yhteydessä pysyvä, eli jos pienet yksityiset sosiaali- ja terveystalouden tuottajat voisivat jatkossakin aloittaa toimintansa ennen rekisteröintipäätöstä, pitää LSKL tärkeänä, että jatkossakin lasten ja muiden erityisen haavoittuvien henkilöryhmien kanssa työskentelevät rajattaisiin menettelyn ulkopuolelle. Tärkeää myös on väliaikaisen muutoksen asiakas- ja potilasturvallisuusvaikutusten huolellinen selvittäminen ennen uudistuksen tekemistä. Arviomuistiossa esiin tuodusti (s. 45) valvontaviranomaiset ovat tunnistaneet joitain asiakas- ja potilasturvallisuuden toteutumiseen liittyviä riskejä väliaikaisen sääntelyn soveltamisen aikana.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 7 (Valvontalain 3 luku Palveluntuottajien ja palveluyksiköiden rekisteröinti)

-

Kommenttinne arviomuistion luvusta 8 (Valvontalain 4 luku Omavalvonta)

-Palvelunjärjestäjän omavalvonta-

LSKL pitää kannatettavana sijoittajahyvinvointialueen ja sijoitushyvinvointialueen välisen valvontavastuun kirkastamista. LSKL pitää tärkeänä riittävän ja aiheellisen valvonnan turvaamista sekä turhan päällekkäisen valvonnan poistamista. Valvontatoiminnassa tulee lisäksi vahvistaa lasten osallisuutta sekä varmistaa eri valvontaa suorittavien toimijoiden osaaminen ja vastuut. Valvontavastuuta tulee selkeyttää eri toimijoiden välillä ja tiedonkulkua kehittää. Tähän vastaa osaltaan valtakunnallinen Soteri-rekisteri, erityisesti siinä vaiheessa, kun myös yksiköitä koskevat dokumentit ovat saatavilla. On myös tärkeää, että rekisterissä ovat hyvinvointialueiden ylläpitämät yksiköt.

-Palveluntuottajan omavalvonta-

Arviomuistiossa esiin tuodut ongelmat rikostaustan selvittämiseen liittyen näyttävät erityisesti koskevan rikosrekisteriotteen tilaamista ja esittämistä iäkkäiden henkilöiden tai vammaisten kanssa työskennellessä valvontalain 28 §:ssä tarkoitettuna mukaisesti. Alaikäisten kanssa työskentelemisen osalta ensisijainen laki ei ole valvontalaki, vaan laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä. LSKL kiinnittää kuitenkin huomiota arviomuistiossa esiin nostettuihin haasteisiin

liittyy tilanteisiin, joissa henkilö otetaan tai nimitetään sellaiseen työ- tai virkasuhteeseen, joka sisältää työskentelemistä sekä alaikäisten että täysi-ikäisten vammaisten henkilöiden kanssa. Arviomuistion mukaan (s. 73) Oikeusrekisterikeskus on katsonut, että aikuisten ja alaikäisten sekaryhmien kanssa työskenteleville henkilöille ei luovuteta rikosrekisteriotetta. LSKL katsoo, että lainsäädännön tarkastaminen ja selkeyttäminen asian osalta on kannatettavaa. Nykyinen Oikeusrekisterikeskuksen laintulkintaa vastaava oikeustila ei välttämättä vastaa valvontalain tarkoitusta. LSKL katsoo, että nykykäytännössä on nähtävissä lapsiin kohdistuvia asiakasturvallisuusriskejä.

LSKL ehdottaa, että nykyinen valvontalain 28 §:n mukainen palveluntuottajalle asetettu velvoite tarkistaa työntekijöiden rikosrekisteriotte iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden sosiaali- ja terveyspalveluissa koskisi myös jälkihuolto nuorten parissa työskentelemistä, kyseessä ollessa haavoittuvassa asemassa oleva ryhmä.

Kommenttine arviomuistion luvusta 9 (Valvontalain 5 luku Viranomaisvalvonta)

-

Kommenttine arviomuistion luvusta 10 (Valvontalain 7 luku Erinäiset säännökset)

-

Kommenttine arviomuistion luvusta 11 (Valvontalain 8 luku Voimaantulo)

LSKL yhtyy Pelastakaa Lapset ry:n lausumaan siitä, että julkisten palveluiden rekisteröinnin siirtymäajan tulee olla aidosti väliaikainen eikä se saa johtaa pysyvään eroon julkisten ja yksityisten palveluntuottajien velvoitteissa. Olisi tärkeää, että julkisten palvelujen rekisteröintiä edellytetään lähtökohtaisesti samalla tavoin kuin yksityisiltä palveluntuottajiltakin. Yhdenmukaiset rekisteröintivelvoitteet edistävät valvonnan läpinäkyvyyttä, vertailtavuutta ja yhdenvertaisuutta sekä tukevat koko palvelujärjestelmän toimivuutta.

Kommenttine arviomuistion luvusta 12 (Erinäiset kysymykset)

-

Muut kommenttine arviomuistiosta

Arviomuistiossa mainitun mukaisesti (s. 14) aluehallintovirastojen ja Valviran (yhdistyneet vuonna 2026 Lupa- ja valvontavirastoksi) valvontaresurssia on vahvistettu viime vuosina, mutta valvontaresurssit ovat kuitenkin edelleen rajalliset. Sijaishuollon valvonnan rajalliset resurssit voivat vaarantaa lapsen oikeuksien toteutumisen seurannan lastensuojelulaitoksissa. Myös eduskunnan oikeusasiamies on valvonnassaan ottanut kantaa sijaishuollon valvonnan riittämättömyyteen sekä siihen, että viranomaisilla ei ole riittävästi voimavaroja niille kuuluvien tarkastusten tekemiseen. (Ks. esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2023, s. 111.) LSKL pitää erityisen tärkeänä, että pelkän valvonnan lakisääteisen vahvistamisen sijasta sijaishuoltoa valvovien viranomaisten, samoin kuin sijaishuoltopaikkojen hoito- ja kasvatushenkilökunnan, riittävästä resursseista huolehditaan. On myös tärkeää, että sijaishuollon valvonnan toteutumista arvioidaan kokonaisuudessaan. Valvonta ei voi olla vain tilojen ja asiakirjojen tarkastamista, vaan lasten ja vanhempien osallisuus on kytkettävä kokonaisuuteen. LSKL muistuttaa, että sijaishuollon

toteuttaminen on vaativaa sosiaalityötä, jossa merkittävästi puututaan lapsen perus- ja ihmisoikeuksiin.

Myös lapsiystävällisten kanavien kehittäminen lapsen oikeusturvakeinojen käyttämisen helpottamiseksi on LSKL:n näkemyksen mukaisesti tarpeellista. Lasten oikeusturvakeinojen kehittäminen on yleisesti ottaenkin tärkeää, myös muualla kuin sijaishuollon palveluissa.

LSKL on esittänyt vakavan huolensa (lue lisää: <https://www.lskl.fi/lausunnot/lastensuojelulain-painopisteena-pitaisi-olla-lapsen-oikeus-suojeluun/>) valmisteilla olevasta lastensuojelulain kokonaisuudesta, jossa on esitetty uuden kuntouttavan suljetun lastensuojelulaitoksen perustamista. Suljettu laitospalvelu olisi Suomessa kokonaan uusi sijaishuollon muoto, ja sillä tulisi olemaan valtava vaikutus suljettuun laitokseen sijoitettujen lasten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiselle, jolloin myös riski näiden oikeuksien loukkauksille on suuri. Käsiteltävänä olevan ehdotuksen mukaisesti lapsen huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen toimisivat lapsen kannalta rangaistusluonteisesti, vaikka lastensuojelun tarkoituksena on suojella lasta ja turvata mahdollisimman tavallinen lapsuus. On tärkeää valvontalain uudistuksen yhteydessä tarkastella, kuinka viranomaisvalvonta voitaisiin tehokkaasti ja lapsen oikeuksia turvaavalla toteuttaa suljetussa lastensuojelulaitoksessa, jos kyseinen esitys tulee hyväksytyksi.

Kuoppamaa Anni
Lastensuojelun Keskusliitto